

Planet Pulp

17. årgang | Nr. 183 | januar '21

([http://www.planetpulp](http://www.planetpulp.dk))

Søg...

13. september 2018

Martin Schjönning (<http://www.planetpulp.dk/author/schjonningpulp/>)

Synes godt ◁

Verden Fra Forstanden – Den eksistentielle trussel fra techgiganterne

Tekst |

Print denne side |

Send som email (mailto:?)

subject=Planet%20Pulp%20%3A%20Verden%20Fra%20Forstanden%20%20%20E2%80%93%20fra-forstanden-den-eksistentielle-trussel-fra-techgiganterne%2F)

Internettet har påtvunget verden en overvældende række af forandringer. Detailhandel, kulturforbrug, informationssøgning, selv præsidentvalg, er ikke længere det samme, som for få årtier siden. Er det godt eller skidt? er verden gået fra forstanden?

(http://www.planetpulp.dk/billeder/boeger/verden_fra_forstanden_forside_stor.jpg)Jeg sidder ved mit skrivebord og skriver denne anmeldelse. Jeg skriver den på en maskine, der er tilsluttet et fællesskab, der indeholder millioner af lignende maskiner.

Når den er færdig, kan jeg publicere den øjeblikkeligt, promovere den på medieplatforme med milliarder af potentielle læsere (hvis vi ser bort fra, at den er på dansk), og løbende få øjeblikkeligt opdateret information om, hvor mange og hvem, der læser den.

Mens jeg skriver den, kan jeg, fra mit bofællesskabs kollektive iPad, styre musikken via TV'et i den anden ende af stuen – her har jeg adgang til stort set al

musik, der nogensinde er udgivet, foruden en mængde af nyheder, spil, film, tv-serier og bøger, hvis jeg har brug for en pause.

Jeg bestemmer selv, hvad jeg oplever, og i hvilken rækkefølge, men nok vigtigst af alt: Hvad jeg ikke oplever.

Jeg kan researche via verdenshistoriens største leksikon, hvis elektroniske kustoder hjælper mig med at målrette min søgning. Imens jeg skriver, kan jeg holde mig i direkte kontakt med alle mine venner, kolleger og familiemedlemmer.

Jeg kan gøre alt dette uden at rejse mig op, eller jeg kan tage min telefon med ned i parken og gøre det hele derfra. For 25 år siden var jeg elleve år gammel, og alt det overstående havde været en utopisk drøm, en scene i en science fiction-roman.

Hvad kan vi kapere?

25 år er omtrent én menneskegeneration. Tyg lidt på den. Det har journalisten Franklin Foer gjort, og resultatet er en bog, der i dansk oversættelse hedder **Verden Fra Forstanden**.

Det er jo ikke just en værdineutral titel, og det skal da også understreges fra starten, at Foer har nogle alarmistiske tendenser, som skader bogens troværdighed en anelse. Især i de første kapitler fremstår Foer som en paranoid maskinstormer, hvilket absolut er underholdende, men ikke videre oplysende.

Men når jeg læser min indledning igennem, og forsøger at forestille mig, at en biologisk maskine som menneskehjernen, der er vant til at have titusinder af år til at omstille sig fra én realitet til den næste, skal kapere alle disse forandringer på et kvart århundrede, er det svært ikke at dele Foers frygt bare en lille smule.

Det er ikke teknologiens rivende udvikling i sig selv, Foer er kritisk overfor, men i høj grad den måde vi – samfundet og statsmagten – administrerer alt det nye på.

Bogens undertitel – **Den eksistentielle trussel fra techgiganterne** – er på ingen måde misvisende. Bag det øvre lag af generel teknologiskepsis kører en rød tråd gennem hele teksten, der handler om noget endnu mere universelt: Den vestlige kapitalisme.

Den nye verdensorden

Foer er som sagt ikke maskinstormer, og han er heller ikke betonkommunist. Han er faktisk moderat, men fremfører sine pointer ved hjælp af småkingre – og effektive – opråb.

Med udgangspunkt i de fire store kræfter på internettet – Google, Apple, Facebook og Amazon (GAFA, alias Big Tech) – beskriver han egentlig bare den nye verdensorden, fra Silicon Valley blev grundlagt af en uhellig alliance af halvskøre hippie-guruer, futurister og venture-kapitalister i start-70'erne til vor tids totale afhængighed af de fire store.

Historiefortællingen er stærkt biografisk, og Foer begår mere eller mindre fortjente karaktermord på stifterne af GAFA-firmaerne.

Uden den store psykologiske tæft beskrives disse mænd – for de er alle mænd – som enten grænsepsykopater eller vanartede børn, der ikke ved, at man ikke bør lege med flammekastere.

Undervejs opstår der nogle interessante postulater, fx at Facebooks algoritmer efterhånden har udviklet en form for selvstændighed, som ejerne ikke længere rigtigt kan kontrollere.

Det lyder jo umiddelbart som en let omskrivning af plottet i **Terminator**-universet, og igen forekommer Foer som en angstdreven fantast. Men han har kilder på det hele.

Definitionen af kunstig intelligens er en lidt flydende størrelse. Jeg havde eksempelvis aldrig tænkt over, at Google er en slags AI, før jeg læste **Verden Fra Forstanden**. Påfaldende nok oplevede jeg noget, mens jeg læste den, der på sin vis er både bekymrende og fremragende.

Monopol på identitetsskabelse

Jeg har næsten 700 “venner” på Facebook, da jeg bruger én profil til både egentlige venner, familie, mit professionelle netværk, perifære bekendtskaber etc. Det er derfor lidt svært for den primitive biologiske computer mellem mine ører at huske, hvad de allesammen hedder.

I forsøget på at finde en bestemt person, hvis rigtige navn undveg mig, skrev jeg mere eller mindre spontant vedkommendes kælenavn i søgefeltet. Han dukkede op som den øverste efter et splitsekund.

Det skumle er, at han ikke bruger sit kælenavn på Facebook. Han har ikke en blog eller en profil på et tilknyttet medie under det kælenavn. Det er kun noget, vi kalder ham her og der i kommentarer. Alligevel havde Facebook intet problem med at finde ham.

Havde jeg ikke haft denne oplevelse, ville jeg givetvis have afskrevet Foers værk som anti-teknologisk propaganda. Men hans kritik er som sagt ikke rettet mod teknologien, men dem der udnytter den bedst og mest effektivt. Han opsummerer denne kritik på side 232 af **Verden Fra Forstanden**:

“[GAFA]er monopoler, der opererer uden nogen form for indskrænkning, hverken lovgivningsmæssigt eller på anden vis. Disse virksomheder prædiker effektivitetens evangelium, alt imens de udøver den mest omfattende overvågning nogensinde i verdenshistorien. De søger at tjene penge på andres arbejde uden selv at producere eller yde noget og tager overhovedet ikke hensyn til de uafhængige producenter, hvis varer de sælger. De former folks identitet, filtrerer den information, der danner grundlag for borgernes politiske holdningsdannelse.”

Fremtidsfrygt i nostalgisens år

Denne svada af beskyldninger er ikke taget ud af luften, men gradvist underbygget over de foregående mange kapitler. Læg særligt mærke til ordet “monopol”, for det er faktisk omdrejningspunktet for hele Foers negative indstilling overfor internettet af i dag.

Teknologien er ikke problemet. Det er kapitalismens uundgåelige monopolisering af varerne – i dette tilfælde data og opmærksomhed – som Foer bekymrer sig om.

Monopolisering af fysiske varer er forbudt i de fleste vestlige demokratier, men som Foer ser det, bliver internettets uhåndgribelige, men obskønt værdifulde ressourcer slet ikke reguleret nok af staterne.

Mit udgangspunkt for at læse og anmelder **Verden Fra Forstanden** var en tro på, at den, selvom det er en partisk fagbog, sluttede sig til den gigantiske bølge af nostalgi, vi kulturforbrugere surfer på i øjeblikket.

På **Planet Pulp** har nostalgien været et uofficielt – og utilsigtet – fokus det sidste års tid. August måneds leder-artikel handlede specifikt om fænomenet. Vi berører det i leder-artikler fra maj, januar og december.

Min egen leder om antikvariaternes død fra oktober sidste år svælger i det. Min medredaktør, Mogens', leder fra for præcis et år siden kritiserer vores rosenrøde illusioner om 80'erne.

Helt naturligt har vi i det forgangne år anmeldt nostalgi-tunge værker som **Stranger Things** (<http://www.planetpulp.dk/?p=42942>)-serien, **Ready Player One** (<http://www.planetpulp.dk/?p=46370>), de nye **Star Wars**-film, reboots af **It** (<http://www.planetpulp.dk/?p=44204>), **Blade Runner** (<http://www.planetpulp.dk/?p=44247>), **Westworld** (<http://www.planetpulp.dk/?p=44544>) og **Star Trek** (<http://www.planetpulp.dk/?p=45199>), samt den rendyrkede nostalgi-heroin i **The Toys That Made Us** (<http://www.planetpulp.dk/?p=46289>)-dokumentarerne.

Jeg var nysgerrig efter at vide, om Foers små 300 siders lange kampskrift imod Big Tech i virkeligheden var baseret på en længsel efter simple tider.

Om hans lede ved den måde, GAFA har påvirket kulturlivet på (under kapiteltitler som "Forfatterens Død" og "Papirets Oprør") stammer fra en modvilje mod at forny sig intellektuelt, blandet med en romantisk tvangstanke om, at alt var bedre i gamle dage. Til at starte med var det nøjagtigt sådan jeg tolkede hans bog.

Bør læses

Efterhånden gik det dog op for mig, at han i virkeligheden havde langt større og vægtigere mål end at bringe verden tilbage til en tid før Arto og Farmville.

Han erkender en vis nostalgi, men kritiserer selv i ét væk tidligere tiders GAFA-lignende strukturer, som Associated Press, Western Union og de traditionelle forlags-parnasser. Han vil ikke skrue tiden tilbage.

Foers mission er at skabe skepsis omkring de meget få personer og firmaer, der styrer, hvordan hele verden tænker og handler. Historien om, hvordan russerne fik valgt Trump til præsident, burde tjene som rigeligt eksempel på, hvad der er på spil, hvis vi ikke foretager os noget, og lader monopolerne have frit spil.

Netop den enkelte vælger alias forbruger alias kunde er et af de områder, som Foer desværre lidt overser. Han har enormt travlt med de få dukkeførere, der styrer GAFA, og glemmer at skylden faktisk ligger hos os selv og de stater, hvis opgave det blandt andet er at uddanne os.

Big Tech ville ikke have haft den unikke magt, de har lige nu, hvis ikke vi menige mennesker var så håbløst forudsigelige og nemme at manipulere. Vi har selv overgivet magten til algoritmerne ved at klikke rundt på internettet i systematiske mønstre, som maskinerne blot spejler.

At skylden ikke placeres hos dem, hvis opgave det er at undervise os, kan hænge sammen med Foers amerikanske baggrund, hvor staten som oftest gemmes lidt mere af vejen, end i vores socialistiske helvede (jf. Fox News) her i Danmark.

Verden Fra Forstanden har dog et internationalt format, der svarer til den globale grænseløshed, GAFA selv har været med til at etablere.

Den kan læses af alle, og det bør den faktisk. Selvom det ikke er hver eneste pointe i bogen, der holder – i adskillige passager advarer Foer fx imod transhumane tendenser, uden at forsvare hvorfor et teknologisk forstærket menneske per automatik er en dårlig ting – er der dog en klar overvægt af fornuftige advarsler at hente i den.

Note om oversættelsen:

Verden Fra Forstanden er en af de bedst oversatte bøger, jeg har læst. Alene af den grund er den faktisk værd at stifte bekendtskab med. Til trods for nogle tunge akademiske elementer flyder sproget ubesværet og elegant.

Titel: World Without Mind: The Existential Threat of Big Tech

Forfatter: Franklin Foer

Forlag: Curtis Brown Group

Udgivelsesår: 2017

Anmeldte udgave:

Titel: Verden Fra Forstanden – Den eksistentielle trussel fra techgiganterne

Oversætter: Morten Visby

Forlag: Jyllands-Postens Forlag

Udgivelsesår: 2018

Format: Paperback

Sideantal: 294

Anmeldt i nr. 155 | 13/09/2018 (http://www.planetpulp.dk/?page_id=46423)

Martin Schjønning (http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

er litterat, forfatter, rollespiller og generelt en inkarneret nørd – og stolt af det! Han debuterede som novelleforfatter i 2011 med **Anonymt Bidrag** i antologien

Velkommen til Dybet, og har siden deltaget i flere

antologier, blandt andet **Vampyr**, **Pix** og **Varulv**. Hans første

kortroman, **Deroute**, udkom i maj 2015, efterfulgt af den første fulde roman,

Afsind, i januar [...] (http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

(http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

(http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

(http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

(http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

(http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

(http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

Skriv et svar (http://www.planetpulp.dk/?page_id=34115)

Din e-mailadresse vil ikke blive publiceret. Krævede felter er markeret med

Kommentar

Navn

E-mail